

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

KÖZLÖNYE.

Bizottsági felügyelet alatt szerkesztik:

TIMÁR KÁROLY és SZABÓ SÁMUEL.

Az előfizetési díjak
bérmentesen
a gazdasági egyesület titkári
hivatalához,
a lapot illető küldemények
a szerkesztőséghez
(Kálmonostoruteza 57 sz.)
czimzendők.

MEGJELEN
minden hónap közepén
és végén
legalább 1 iven.

Előfizetési díj:
1870 egész évre:
Egyleti tagoknak 1 fr. —
Nem tagoknak 2 „ —

Felügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Áron, b. Huszár Sándor, Kócsi Károly, Kodolányi Antal, Mina János, Nagy Ferencz, Szentgyörgyi József.

A komló-termesztés.

Midőn Erdély legjelesebb komlótermesztőjétől azon nyilatkozatot vesszük, hogy „1869-ik évben termesztett készletünket — biztos piac hiánya miatt — Nürnbergben árusítottuk el, mázsánként 53 frttal o. ért.“, s ezzel szemben egyik tekintélyes sörgyárosunk azon kérdésre: honnan szerzé be komlóját a jelen évre? — azt válaszolja: „hajh, bizony komló dolgában rosszul állunk az idén; 160—200 frtot kellett fizetnem mázsájáért, s még így sem lehetett eleget kapni, úgy, hogy a szükségletet felerészben 2-od évi termékkel kell fedeznem“ — a dolog ilyen állásában bizonyára alig merészelnék a komlótermesztést ismertetni, mert attól tartunk: mindenki szemünkbe nevet, hogy oly termék előállítására ösztönzünk valakit, melyből a mi kevés van, azt is Nürnbergbe kell vinni. Most azonban némileg biztosítva vagyunk a ki-nevetés ellen. A földmívelési miniszterium ugyanis f. évi 3034 sz. alatt gazd. egyesületünkhöz intézett leiratában előre bocsátván, hogy a komlótermesztés emelésére szükséges intézkedések eszközzése végett, elkerülhetlen, ismerni azon okokat és tényezőket, melyek a visszás hatást szülik, — így folytatja: a mennyiben czélom továbbá, az erdélyi részek komlótermelésére a pesti kereskedelmi kamara figyelmét felhívni“.... E néhány szóban rejlik indoka az alábbi ismertetés közlésének. Megtétetett az első lépés az áparág emelésére onnan és oly irányban, honnan leginkább vártuk, s mely út leghamarább vezet a célhoz. Meg lesz szerevezve ezután nálunk is a piac a komló számára, s termesztője nem lesz kénytelen többé termékét vagy potom áron külföldre szállítani, vagy padlásán kiszáradni s később elromlani enged-

ni; avagy termesztésével végképen felhagyni. Azonban jegyezzük meg, hogy a kormány csak felhívja termékünkre az illetők figyelmét, de azt megnyerni, lekötöni s így állandó és biztos piacot szerezni: nekünk áll érdekünkben s egyuttal tehetségünkben is. Tehetjük pedig ezt, ha mindég jó árucikket állítunk elő, kellő mennyiségben és pontosan. Jó termék előállítására utasítást adni: czélja az alábbi soroknak.

A komló (*humulus lupulus*) élő növény s a mellett kétlaki — mint a kender — külön növényen lévén a porodás és külön a termés virág. Európa mérsékelt részén vadon nő; kerítések, sövények mellett nálunk is bővében van. De a vad komló — a gyantás- és keseranyagot, meg az illó olajot oly nagy mérvben és finom alakban nem tartalmazván, mint a mivélés alatti: sörfőzésre nem alkalmas; kis mérvben még forrázatát használják nálunk a „komlósczipó“ sütéshez. Ennélfogva, hogy kívánt tulajdonai-
val birjon a komló, mivélés alá kellett azt venni. A komló mély termőrétegű (legalább 3 lábnyi), porhanyó, homok és agyaggal kevert, homagos talajt kíván, mely fenékviztől teljesen ment. A komló-telep legyen szél ellen védve, szelid hajlásu éjszakkéleti fekvéssel; mert így a légmérsék egész nap egyenlőbb, a délnyugoti szél oly erősen nem éri, s termését a liszt-harmat nem lepi meg oly könnyen, mint ha egészen völgyben, vagy lapályban feküdnék. A kerti és jó réti föld komlónak kiválóan alkalmas. Alája a földet ősszel — ha nem nagyon kötött — 14" mélyen fölszántjuk (mit két, egymás nyomában járó ekével eszközölhetni), s holdanként 30—60 szekér trágyával jól meghordva, sekélyen alászántjuk. Ha a talaj túlságosan kötött és vizarató, a forgatást (rigolirozás) ásóval kell megtenni 2—3 láb mélyen.

A rigolirozás — költség kimelés végett — szorítkozhatik csak a komlótök előre kijelölt helyére, 2 láb széles és 3 láb mély gödröt ásván oda, melyeket tavasszal a kiásott földdel ismét betöltünk, elegyengetjük, s ha kell, megtrágyázzuk. Az ily fészek-trágyázásra holdanként 12 szekér ganéj elegendő. Tavasszal történik az ültetés. Márcz.—aprilisben a földet jól megfogasoljuk, hengerezzük, s kijelöljük rajta az egyes fészkek helyét. Ezek távolságát a föld ereje és a komlófaj határozza meg. A kijelölés a telep bármely oldalán kezdhető, egyenes vonalban, 3—7 láb távra, legközségebb távolság azonban a sorok és benne az egyes növények közt, az 5 láb. A 2-ik sorban az 1-ső tő, az 1-ső sorban levő két első növény közé essék; ez az ismeretes ö t s z ö g ö s ültetés, mi a lég és napfény szabad járására legalkalmasb. A gödrök helyét kis czövekkel kell megjelölni; 5 láb távra ültetve, 1600 □ öles holdanként 2304 dugvány kell. A gödör legyen 8—10 " mély.

Az ültetésre sima és porhajás (gyökeres) dugványokat használnak; az elsőből rendszeren 5, az utóbbiból — mivel biztosan fogamszik — 3 jó egy gödörbe. A 4—5 " hosszú dugványokat a földszinen alól 5—6 hüvelykre a gödörbe ültetjük, a földet körülte keményen megnyomkodjuk, hogy semmi hézag ne maradjon s rá 2 "nyi földréteget s arra kevés jól elkorhadt trágyát, melléje pedig kárót teszünk. A dugványnak föld alatt fekvése a jó tenyészésre elkerülhetlen. A trágya sohse érintse közvetlen a dugványt, hanem arra — akár alól, akár fölül legyen a gödörben — előbb egy pár hüvelyknyi földréteg teendő. Fölültrágyázni a felréteg kiszáradása ellen is igen jó. Ültetés után 4—6 hétre dúsan hajt a dugvány, kivévn, ha eső következtében kéreg képződött volna rajta, melyet azonnal fel kell gyengén törni. Az ültetvények közeit első évben holmi kapás növénynyel czélszerűen ki lehet használni, s ezáltal a költségek egy részét visszafótolni.

A mivelés alatt levő komlófajokból 3 a legismeretesebb: a) A k o r a i vagy f e h é r komló. Indái meglehetősen setét zöldek, gyümölcstobozza fehér és korán érő. b) A f é l k o r a i n a k színe hasonló az előbbihez, de tobozai kisebbek. c) A p i r o s n a k indái pirosak, toboza hosszú s nyele felé pirosuló, sok virágpóra van, később érik, mint a két előbbi; ilyen a s a a z i vagy c s e h komló. Elsőséget azon faj érdemel, mely a hideg beállása előtt tökéletesen megéri, toboza igen sok és hosszú, illata pedig erős és átható.

A komló kétlaki növény s ezért, hogy a termés dúmabb legyen, (ámbar sok termelő határozottan el-

lenzi), minden 10—15 magvas növény közé egy-egy porodást is kell ültetni. A megtermékenyült tobozok mindég nagyobbak, sulyosabbak és keményebbek. A különböző válfajokat — mivel elkorcsosodnak — özszeültetni nem szabad. Dugványokat kezdetben jeles termelőktől szerzünk be (hozzánk rendszeren Saazból jó); később a gyökékhajtásokról magunk is eleget gyűjt-hetünk.

Farkas Albert.

(Vége következik.)

Az erdélyi bortermő terület égalji viszonyairól.

A „Borászati füzetek“ V. füzete, főnnebbi czim alatt egy cikket hoz, mely megérdemli, hogy lapunk olvasói bár kívonatilag megismerjék. Részletesen össze vannak benne hasonlítva Erdély égalji viszonyai a Királyhágón túli részekével s végeredményül azon következtetést vonva, hogy Erdély bortermelésre, — s különösen a zamatosok előállítására kiválólag hivatott. De szóljon maga a cikkek:

— Kétséget nem szenved, hogy a szőlőtenyésztés szerencséje nagyrészt az égalji viszonyok minőségétől függ. Az égalj meghatározásában következő tényezők játszák a főszerepet: 1) a vidék szélességi foka; 2) emelkedése; 3) védettsége; 4) a lecsapódások mennyisége; 5) a talaj alkatrészeinek minősége; 6) a vidék környezetének általános tenyészeti viszonyai; 7) nagyobb kipárolgásu víztükrök hiánya vagy bősége.

Miután tapasztalás mutatja, hogy Erdély a borok zamatosága és bouquetje előállításában rendkívüli és szokatlan eredményeket fejt ki; s miután ezen kedvesen meglepő tünemények Magyarország, tehát oly bortermő ország tözsomszédságában mutatkoznak, melynek borai az erdélyiekkel szemközt legnagyobb részt egészen ellentétes irányu jellemmel bírnak: nem leend helytelen, ha ezen rendkívüli tünemény okait fürkészszük.

1-ör. A geographiai szélességre nézve aligha találunk okoholmi ellentétes eredményekre. Magyarország több jeles borvidéke, p. o. Nagy-Várad, Ménes, Szegszárd, Pécs, a híres Balaton-melléke stb., a szélesség szintazon fokai alá esnek, oly borokat teremnek, melyeknek karaktere a tűzesség- és szélességben tűnik ki, míg ugyanazon szélességi fokok alatt az erdélyi borok karaktere inkább zamatos, bouquet és a borsav nagyobb, de ellenben a czukortartalom kisebb mennyiségét fejt ki. Számos mustméréseink állandóul azt tanusították, hogy Magyarországon ugyanazon szőlőfajták: rizling, tramini, furmint, bakator stb. sokkal több czukrot fejtenek ki ugyanazon évjáratokban, mint Erdélyben; s a miből elméleti s tapasztalati okoknál fogva az következik, hogy Magyarország ege alatt más és külön rovatba tartozó tényezőknél fogva a szőlőfűrt alkatrészeiben a czukorképződés a savas és ennek természetes következtéké az aetherképző részek rovására megy véghez. Magyarországon nagyban megaszik a szőlő szemc nemcsak ugyanazon szélességi fokok alatt, hanem még sokkal északibb vidékeken is. p. o. Tokaj-Hegeyalján. Erdélyben szintén találni ugyan aszuszemeket, de aránylag sokkal kisebb számmal; kell tehát, hogy ezen tünemény előidézésére más hatványok is közreműködjenek, mint a geographiai szélesség s a vele járó szélességi fokok. — Magyarországon hiányoznak a hasonminőségű szé-

lességű fokok alatt az ellentétesen korlátozó factorok, s ennél fogva a geographiai szélességnek megfelelő hőfok szabadon működik, czukorrá képezvén a chemia törvényei szerint a szőlőbogyó belsejében mindazon alkatrészeket, melyek erre alkalmasok; ezek közé tartoznak a savas és az aethericus képződésekre szántak is.

2-or. Az emelkedést illetőleg azt kell figyelembe vennünk, hogy egész Erdély nemét a fensíknak képezi, melynek felületén emelkednek tulajdonképen csak ki szőlődombjai s hegyei. Magas fekvésénél fogva sokkal hűvösebb Erdély climája, mint a milyennek geographiai szélessége után következtetve lennie kellene; de dombjai magaslatain sokkal edzettebb a tőke is, semhogy azt az elkésett fagyok könnyen megkárosíthatnák; s mivel az erdélyiek az alkalmas dombokban szükségét aligha szenvednek, nem könnyen találni szőlőket, melyek rónán terülnének el.

3-or. Védettség szempontjából: Magyarország legtöbb borvidékei a tenger fölött nemcsak hogy kevésbé magasán fekszenek, mint az erdélyiek, hanem nincsenek is a szelek szárító behatása ellen annyira megvédve, mint a Királyhágón túliak, melyek az ország határait képző magas bércek árnyában, mintegy nagyszerű katlanban levén elhelyezve, hatalmas védfalaik oltalmában rejlenek, s ennél fogva a temperaturának azon ritka kiváltságában részesülnek, mely az előnyös szőlőművelésre nemcsak elég melegen bizonyul, hanem elzárt s a szelek ellen megvédett állásukban hasznát is vehetik a lecsapódások és a föld termékenyítő és érlelő kipárolgásainak. Magyarországon megsül vagy megaszik a szőlő szeme a nap korlátlan heve alatt, Erdély védett katlanaiban megfőzi azt a földnek felmelegített, a szelek által el nem nyelt párája.

4-er. Mi a lecsapódások mennyiségét illeti, nagyban különböznek a két szomszédos ország viszonyai. Mig Magyarországon rendszeren szárazság uralkodik: addig Erdélyben bővelkednek a harmatok s esőzések áldásaiban. Mig a Királyhágón innen az óriási rónák majdnem az egész országon végig elterülnek, több helyütt nevezetes kiterjedésű homokterületeket képezvén, és e miatt is tropicus hősséggé potenczirozván a mély fekvésű rónák szelidebb melegét: addig a Királyhágón túl már a magasabb fekvés maga is biztosítja a hűvösebb climát, mely e nemű további biztosítékát még számtalan dombjai és hegyei természetes árnyékában és azok agyagos talajában találja. Mig Magyarország fátlan rónáin mértföldekig nem találni erdőt, mely árnyékolása által a szerfelett növekedő hősségnek határt szabhatna, vagy hatalmasabb s üdítő növényzeti kipárolgása által a növekedő hősséget szabályozhatná: addig Erdély számos erdei felüditik a levegőt, és ellátják kipárolgásaik által a kellő nedvességgel. Mig Magyarország végtelen lapályain a 30—40 fokra hágott hősség még a védtelen föld mélyéből is kiszorítja a nedvesség utolsó nyomát, és pedig nem azért, hogy azt ismét eső képében a földnek visszaszolgáltassa, hanem rendszeren csak azért: hogy a hirtelen támadt szélvész ismét szétverhesse; mert mi sem természetesebb, mint az, hogy a felhők keletkeztével a pusztaság forró és a felhők árnyékolt hűvös levegő közt küzdelem fejlődik ki, melynek vége a szélvész, mely rendszeren még károkat is tesz, de az esőt rendszeren elkergeti; — s végtére, mig Magyarországon a szárazság ezen csapásain majdnem nyaranta végig küzdünk: Erdély mérsékeltbb temperaturája csendesen, de folyton, erdeinek árnyában a gazdag kipárolgás készül, melyet agyagosabb s víztartóbb talaja vagy mohon felfog, vagy felhők-

ben meggyűjt, miszerint azt harmat és eső képében a vegetációnak ismét visszaszolgáltathassa.

5-ör. A talaj alkatrészeinek minősége tekintetéből azt kell észrevennünk, hogy Erdély talaja, átlagosan véve, sokkal víztartóbb, mint szintén átlagosan véve, Magyarországi, mely már alkatrészei minőségénél fogva is nagy területeken szárazabb természetű. Ha számba vesszük, hogy a Királyhágón túl futó vagy tiszta homok-területek a ritkaságok közé tartoznak; — hogy a talajvegyülék aránylag inkább agyagos, mint homokos; hogy Erdély több részében a termő földréteg aljában hatalmas kiterjedésű konyhasó-padok fekszenek, és hogy a számos források, melyek a só olvadékát a föld színére hozzák, a földet és levegőt konyhasó-részekkel áthatják: akkor reá kell állanunk arra is: hogy Erdélyország földje természetes alkatrészeinél fogva a nedvesség megtartására sokkal alkalmasabb, mint a miénk.

6-or. A vidék környezetének általános természeti viszonyaira nézve azt kellene talán mindenek előtt előre bocsátanunk, hogy Erdély már nevével fogva is erdőkben gazdag ország; tehát oly tartomány, mely terjedelmes erdőségei által a talaj kellő beárnyékolásában szükségét nem szenved, és hogy abban a számos erdők magasra felnyúló tenyésztete a kisebb szerű tenyésztet, p. o. a szőlőket is, üdítő kipárolgásokkal s a szükséges védfalakkal kellőleg ellátja. — Ámde erre nézve azt kell bevallanunk, hogy a mai Erdély már koránt sem bővülködik annyira erdőkben, mint a múlt századok Erdélye, mely áthathatlan erdei miatt nevezett el Erdélynek; itt is meggyéritette már az erdőt nem annyira a szükség, mintsem a hanyag gazdálkodás, vagy talán még inkább a nyílt legelők után sovárgó pásztorság fairtó vandalismusa. De habár a szőlőtelepek Erdélyben is már több helyütt nélkülözik az erdők jótékony védelmét s kipárolgását; azért mégis nagyobb még azok védbefolyása a Királyhágón túl, mint Magyarország több borvidékein, mi kétségkívül még most is biztosítja Erdély szőlőszete számára a clima nedvességének és hűvösségének azon fokát, melytől a borok zamatoságának kifejlődhetése feltételeztetik; s ha végre tekintetbe vesszük

7-er. A terjedtebb víztükrök befolyását a szőlőművelés sorsára, akkor azt kell elismernünk, hogy Erdélynek főbb borvidékei abban is legalább szintazon mértékben részesülnek, mint Magyarország, vagy a világ bármely más jelesebb borvidéke; hozzuk itt például fel akár a Duna, akár a Rajna, akár a Garonne mentét stb., mert tagadni ugyan nem lehet, hogy a két Küküllő vagy a Maros folyó a fentebbi hatalmas folyamokkal párhuzamba nem hozható, de ha számba vesszük, hogy ezen hegyi folyók koránt sem mindig oly jelentéktelenek, kivált akkor nem, midőn rendes hullámaikat a jegesek vizei megszaportják, és belőlök egy kis tengert alkotnak, mely tenger később ugyan szegényessé törpül, s még később a völgy mélyében mint csekély folyócska kigyózik, de a multkor átázott nagy medrétől kipárolgásait a partjain diszlegő szőlőknek folytonosan és az egész éven át bőven kijuttatja, szintugy, mint más tekintélyes, de szabályzott partu folyók mentében.

— A tapasztalás bebizonyította, hogy Erdély borai zamatosabbak, s illatosabbak, mint Magyarországi; mi pedig igyekeztünk a fentebbiekben az okokat kifejteni, melyek ezen sajátos tünemény megmagyarázásának kulcsát szolgáltatják.

Nem számíthatjuk a természet mindennapi kegyelményai közé, ha valmamily országot, melynek kiterjedése az 1000 □

mértföldet meghaladja, magas bércek s havasok láncolata véd-bástyaként környez; ezen vulcanicus eredetű hegyek alapja jobbra agyag és mész, melyek közt a kova vagy homok csak azon mértékben fordul elő, mely a legjobb minőségű termőföld vegyületéhez megkívántatik; a felületet nagyszerű erdőségek foglalják el, melyekből számos források, patakok és folyók indultak, nagy szerencséjére az országnak keletről nyugat felé találván fel lejtésük s lefolyásuk irányát. — Tény, hogy a Rajna körülete a rómaiak idejében erdőborította vadon volt, mely zord, nedves, barátságatlan climája miatt a szőlőtőkének kedvelt hazát még akkor nem nyújthatott; Erdélynek sem lehetett más képe abban az időben. Később itt is, ott is szelidebbre változtatta át a cultura hatalma a földet, mely eddig az erdők nyirkosságában didergett; és háromszorosan dicsérendők oly vidékek ős lakói, kik szerencsés ösztön, vagy talán számító előrelátásuk után indulva, az erdőket csak annyira gyéritették, a mennyire azt a clima megszelidítése kívánta, de nem annyira, mikép éltető nedvgyűjtő hatásuk végkép megszűnjék. —

Mi Erdély mai climájának nedvesebb voltát korántsem keressük egyedül erdőségei védelmében, árnyékolásában s éltető kipárolgásában, de azt mégis bátran ki merjük mondani: hogy Erdélynek mai szerencsés, nedvesebb climája, — daczára többi nedvgyűjtő élőnyeinek, — a z o n n a l s z á r a z r a s a s z á l y o s r a v á l t o z i k, mihelyest erdőségei további pusztításának komolyan korlátokat szabni késik. Nem lehet feladatunk azon károsításokra is kiterjeszteni figyelmünket, melyek az erdők további pusztításával Erdély egyéb gazdasági ágait érendik, de hogy climája nedvességének csökkenésével borai zamatkifejtésének is csökkennie kell: az nem csak sejtelmünk, hanem legokadatoltabb meggyőződésünk.

S azért, miszerint eme meggyőződésünknek mások előtt is érvényt szerezzünk, legyen szabad érveléseinket még tovább fűzni.

A borok feloszthatók:

1. Liqueur-borokra, 2. Savanykásokra, 3. Tüzes borokra, 4. Fanyarkásokra, és végtére 5. Pezsgő-borokra.

Kerettünk kimértségénél fogva az ekkép osztályozott boroknak csak azon nemeit teendjük közelebbi megvilágításunk tárgyává, melyek egyrészt fajbeli, másrészt alkatrészeik különböző minősége folytán egymással a legnagyobb ellentétben állanak, értjük t. i. a t ü z e s v a g y e r ő s borokat, melyek rendszeren nagyobb kisebb mértékben é d e s e k is szoktak lenni; és a s a v a n y k á s borokat, melyek rendszeren savanykások, szeszre gyengébbek, de bouquetre annál kitünőbbeknek mutatkoznak.

A tüzes borok előállítására megkívántatnak 1-ör oly nemű szőlőfajok, melyek faji természetüknél fogva főkép a gazdag cukorképzésre alkalmasok, mint a milyen p. o. furmint, a gohéresaládbeli- stb. fajok, tehát melyek finomabb héjukban még azon szervi készülékkel sem bírnak vagy bírhatnak, melyek csak vastagabb bőrű bogyók héjbéli apparatusában találhatja fel helyét s alkalmazását, s azért vastag is minden borfaj héjja, mely zamatos és bouquetrészekben gazdag bort szolgáltat, p. o. a rizling, sárfehér, traminé stb. De a főleg cukrot képző szőlőfajok vékony héja sem készült ám véletlenül, hanem azért, mikép a nap sugarai azok selyemszöveteszerű vékony héján annál jobban keresztülhatassanak, és a fokozott meleg segítségével a bennök foglalt alkatrészeknek legnagyobb része, — bele értve a növényi savakat is, — cukorrá átvál-

toztathassék. — Külbefolyások részéről pedig megkívántatik a tüzes borok előállítására heves, mézstartalmu talaj, déli fekvés, fokozottabb hőség, inkább száraz, mint nedves égaj, mintán itt a feladat a cukorképzés és aszuszemek készítése.

A must, mely a: tökéletesen megérett ilyenmü borokat adó szőlőkből szüretett, rendszeren 25%-nél több cukrot mutat, s a bor a bevégezett zajos erjedés után is még nagyobb-kisebb mértékben édesnek fog maradni.

Magyarországon a boroknak legnagyobb része a tüzes és édeskés borok cathegoriájába tartozik, mely több kitünő borvidékeink aszuzkészítményében, p. o. a tokaji, ménesi hegyalján, Soprony vagy Pozsony Szt.-György vidékein éri el az e nemű borok főculminatióját. — Legelterjedtebb ősi szőlőfajaink, főkép a furmint és kadarka természetes minősége s készsége az aszuzképzésre, — talajunk praedomináló mézstartalma, — climánk uralgó aszályossága szolgáltatják a természetes okokat arra, hogy boraink e nemben elérhessék kitünőségük főfokát, melyet valóban el is érnek.

Szőlőfajok, melyek a maguk helyén, mint p. o. a rizling, zamatosságuk után világhirre vergődtek, elvesztik rendszeren Magyarország aszályos ege alatt nagyobb-kisebb mértékben, hires bouquetjuket, nem öltik többé magukra a nemes rothadás ismert tulajdonait, és aszuszemeket, mit tőlük nem is vártunk, adnak, jeléül annak, hogy az aszuzkészítés szintugy valamint a nemes rothadás tüneménye nem annyira a faj, mintsem a nedvesebb clima befolyásának természetes eredménye; miről még az is tanuskodik: hogy Magyarország borai nagyobb bouquetre csak oly körülmények alatt tehetnek szert, a hol a véletlen, vagy a természető eszélyessége climánk természetes aszályosságát a határozott déli fekvés elkerülésével, — a káliban gazdagabb agyagtalaj, az emeltebb fekvések, a harmat és esőzésekben nagyobb mértékben részesített expositiók eszélyes kiszemelésével paralizálni tudja. — Igazolja eme felfogások helyességét a praxis is: a Somlyóhegy északi oldalán terem a legzamatatosabb somlyai bor, és ha a rizlingbor Magyarországon bárhol is valamely nevezetesebb bouquetet kifejti, ez csak oly expositiókban fordulhat elő, a hol vagy a véletlen, vagy gazdájának eszélye a fentebbi climabeli feltételeknek eleget tett — Nincs aszályos climájú ország, mely borai bouquetjével kitünének, s vegyük akár Görög-, akár Spanyolországot, akár Portugalliát sat.

Ha pedig a fentebbi nézetek minden kótelyt kizárnak, akkor helyt állnak a következők is:

Hogy t. i. Magyarország szőlőgazdáinak bortermelési feladata fehér borokban más sem lehet, mint hogy arra törekedjenek, miszerint természetadta climaticus viszonyainak számbavételével summásan nagy értékű tüzes boraikat lehető legnagyobb tökélyben kiállítsák, és erejuket a czélt nem érhető rajnai rizling ültetésekkel fel ne emésszék ott, hová az nem való mert a hol jól kezelt tüzes borok számithatnak a fogyasztó közönségben legalább is szintannyi pártolókra, mint a bouquetben bővelkedő rizling-borok, melyek mint csemege-borok igen sokat érnek, s mesés árakon is értékesithetők, de a nagybani fogyasztásban valami különös szerepet soha sem fognak játszani. — A ki szőlővel igazán jól akar lakni, soha sem fog folyton izabellákat vagy muskatal-szőlőket enni, hanem elkölti a legnagyobb élvezettel a jól megérett nem szagos szőlőt is. — Nincs tehát semmi okom aggódni Magyarország jóféle tüzes borainak jövőndöbeli sorsa, szerencsége felett!

De forduljunk már most a savanykás, szeszre gyengébb, de bouquet-részekben annál erősebb borokhoz. Ezeknek előteremtésére a talaj- és climabeli befolyások részéről, majdnem ellentétes factorok közreműködése kívántatik, s ezen factorok a jelenlegi esetünkben a talaj és egyéb külbefolyások mérsékeltebb hevedése és aránylag nagyobb nedvgyűjtő képessége; szóval: kell kaliban gazdagabb talaj, mérsékeltebb hőség, — és bőség a lecsapódások minden nemeiben, mint a mikkel az egek ura Erdélyt ellátta,

Mi részünkről szintoly fonák eljárásnak tartanók, ha az erdélyieknek eszükbe jutna bortermelésük főszulját tüzes borok előállítására fektetni, valamint haszontalan törekvésnek néznők, ha Magyarország borosgazdáit a bouquet-borok természetésére főszulyt fektetnének.

Erdélyben a rajnai rizling általán véve nem csak azért terem többet mint Magyarországon, mivel hosszúra mivelik, mi magában véve már természetének jobban megfelel mint a mi fejmvilésünk, hanem azért is, mivel a természetének megfelelő külvizonyok alatt magát otthonosan érzi; azért ölti ott magára a hűvösebb és nedvesebb clima alatt a nemes rothadást, — s találta fel Csombordon erdélyi Johannisherg-jét szintugy, mint a Rajna mentében; de szolgáltat Magyarországon rendesen aszuszemeket szintugy, mint a Hegyalja furmintja, és csak elvétve veszi fel a nemes rothadásnak tökélyjelét: — Magyarország száraz, heves ege alatt mutat a rajnai rizling mustja rendesen 25 és sokszor még több czukorpercentet, tehát szintén tüzes bortermő fajjal válik, míg Erdélyben 1869-ben, tehát igen jó bortermő évben sehol sem mutatott többet mint 22 czukorpercentet; a miből az következik, hogy czukrának erőszakolt nagyobb kifejlődése mindig azon alkatrészeinek felhasználásával jár, melyeket különben, és a kellő lecsapódások segítségével bouquet-képző alkatrészeinek kiképzésére fordítana.

Tapasztalás dolga, hogy az élet chemismusa a rendelkezésére álló elemekből a melegnek meghatározott fok kormányzata alatt a legkülönbözőbb alkotásokat viszi véghez, Magyarország szikár és heves ege alatt készít az élet chemismusa

czukrot a savakból, melyek neki a szőlőbogyó belsejében rendelkezésére állanak, — Erdélyben az ellenkező hatványok befolyása alatt oly alkotásokat, melyek a bor csendes erjedésével támadt aeterneműekkel aethyleket alkotnak, mik tulajdonkép adják meg a bouquetet az illető boroknak.

De ha mindezekből ismét kitetszik az, hogy Erdély mindazon ritka talaj- és climabeli viszonyokkal bir, melyek superlativ gradusban a kevésbbé tüzes, savanykás de bouquetben bővelkedő borok előállításának kedveznek; — ha figyelembe vesszük, hogy ezen sajátos külvizonyok öszszege azon ritkaságok közé tartozik, melyek eddig hason mérvekben egyedül csak a Rajna mellékén voltak feltalálhatók; — s ha elvégre számba vesszük még azt is, hogy a — per eminentiam így elnevezhető — bouquetborok már ritkaságuknál fogva rendkívüli árban s keresettségben részesülnek; akkor az erdélyi borosgazdáknak szintén nem lehet mást ajánlani mint azt: hogy talaj- és climabeli ritka szerencsének kellő méltánylásával természetésük főszulját a bouquetborok természetésére fektessék, szint azon kiterjedésben, valamint azt Magyarországon a tüzes borok tekintetéből javaslatba hoztuk. — Hogy ezen javaslatunk a maga helyén és természetükre a magyarországiakéhoz hasonló expositiokban a som, tramin vagy más tüzes borokat szolgáltató szőlőfajok hasznos mivelését ki nem zárja, a dolog természetében fekszik, de kiemeli egyszersmind nagyban annak szükségét is, hogy új ültetések alkalmával a körülményeket mindenkép számba vegyük, ne hogy oly fajtak választására határozzuk el magunkat, melyek már magukban értéktelenek, vagy az adott talaj-, fekvés-, emelkedés és egyéb climabeli viszonyoknál fogva a kívánt eredmények elérésére nem vezethetnek.

Kellő fajválasztással, és a fennálló körülmények ildomos számba vétele mellett oly aranybányát biztosíthat Erdély magának bortermelésében, melynek párja kevés van a bortermő világ hátán!

T Á R S A L G Ó.

Erdélyi gazdasági egyesület.

X.

Választmányi ülés június 7-én 1870.

1. Elnök ur az orsz. erdész-egylet elnökének f. é. ápril 19-ről 169 sz. a. Kolozsvár város tanácsához intézett átiratát, — melyben fölkeretik a képviselő testület, az itteni vidék s különösen Kolozsvár erdeinek állapotát, kezelését és használatát tárgyazó erdőgazdasági kérdések közlésére, melyek a gyűlés tárgysorozatába fölvétetvén, kimerítőbb tárgyalhatás végett, a tagokkal előre közöltessenek — oly észrevétellel terjeszti elő, mikép kívánatos volna, hogy az erdészgyűlés elébe oly kimerítő munkálat terjesztessék, mely erdőgazdaságunkat, erdeink állapotát és erdészeti viszonyainkat minden oldalról hiven tüntetné elő, s melynek alapján aztán nevezett gyűlés számunkra a szükséges utasítást, tanácsot megadhatná, a bajoknak pedig a mennyiben szükséges, a kormány által eszközözendő orvoslása iránt a kellő lépéseket megtehetné. — A szükséges tájékozás és rendszeres tanácskozás végett — mint már kimondva volt —

elkerülhetlen lévén egy ily munkálat, ennek készítése, valamint a kívánt szakkérdések egybeállítása már a május 2-ki ülésben ily nemű ügyben kinevezett bizottságra bízatik, mely még b. Jósika Lajos, gr. Eszterházy Kálmán, b. Kemény Kálmán, Macskásy Ferencz, Kodolányi Antal, Halmágyi Sándor tagokkal és titkárral bővítették meg, utasítatván a bizottság, hogy igyekezék munkálatában főszulyt az erdőhasználatra fektetni.

2. Fentebbi tárggyal kapcsolatban elnök ur bemutatta b. Jósika Lajosnak, mint az erdészeti szakosztály elnökének munkálatát erdészeti viszonyokról. — Felhasználás végett áttétetik az előbbi pontban kijelölt bizottsághoz.

3. A nmlgu földm. m. k. miniszterium f. é. május 23-ról 7672. sz. leiratában értesít, hogy a gyümölcsészet és fatenyésztés emelésére és terjesztésére — a népszerű és gyakorlati utasítás és oktatás útján — külföldön szép sikerrel alkalmazott vándortanítás életbeléptetése végett, egyelőre Lukácsy Sándort vándor-tanítónak nevezte ki; s felhívja egyuttal az egyletet, hogyha területének valamely pontján e tanmódot igénybe venni kívánja, forduljon e tárggy-

ban a miniszteriumhoz. — A czélszerű intézkedés örömmel üdvözöltetvén, egyletünk készséggel járul annak minél szélesebb körű terjesztéséhez, s egyelőre felkérni határozta a miniszteriumot, hogy az említett vándor-tanárt f. évi szept. hóra Kolozsvárra leküldeni sziveskedjék; a kertészeti szakosztály pedig utasittatik, hogy akkorra a tanár ur által — gyümölcsészeti és fatenyészési viszonyaink tanulmányozása végett — teendő körütről részletes és pontos tervrajzot készítsen.

4. Lukácsy Sándor vándor-tanár f. é. apr. 26-ki átiratában fölkéri az egyletet, hogy őt működésében gyámolítani sziveskednék. — Kedves tudásul vétetvén, kérése a fentebbi pont értelmében készséggel fog teljesíteni.

5. A szakosztályok szervezéséről tervjavaslatot készítő bizottság munkálata. — Tudásul vétetvén némi módosítással elfogadtatik; gr. Teleky Károly a földmívelési szakba felvétetik; elnök urat pedig megbizva a választmány, hogy — magok szervezése végett — az egyes szakosztályokat külön-külön egybehívni sziveskedjék.

6. Az erd. m. k. telekkönyvi igazgatóság f. e. 1190. sz. alatt megküldi Kolozsmegye, Kolozsvár, Segesvár és Szamosujvár kir. városok kész telekkönyvi jegyzőkönyveinek közzétételét tárgyzó hirdetvény két példányát. — Tudásul szolgál.

7. Bemutattatik egyl. ügyvéd Tompa Károly jelentése a Veér Farkas és Keresztes Kálmán részökről felhajtott egyleti követelésekről. — A perekre föltett költség oly tetemes, hogy szükségesnek tartotta a választmány a jelentés bővebb átvizsgálását az elnökségre bizni, a további jelentés beváratván.

8. Olvastatik a n.-enyedi főtanoda igazgatóságának az Erdélyben felállítandó minta-komlótelep ügyében hozzá intézett egyleti felszólításra tett átirata, melyben a telep Enyeden felállításának előnyeit felsorolván, igéri az igazgatóság, hogy hajlandó a szükséges helyet, a főtanoda részéről kiállitható épületi anyagokat és munkaerőt önként felajánlani; sőt később a költségek megtérítéséhez is némi részben járulni, a felszerelés költségeit azonban a mintatelepet felállító kormányának kelletvén hordozni. — Helyesléssel fogadtatván, a földm. m. k. miniszteriumhoz fog fölterjesztetni.

9. A nmlgu földm. m. k. miniszt. f. é. 8775 sz. a. megküldi a stíriai gazd. egylet által 50 éves fenállása ünnepélyének megülése alkalmával f. é. őszén Grätzban tartandó gazdasági, erdészeti, bányászati, kohászati, ipar- és műkiállítás programját. — Tudásul vétetik, s tétessék lapunk útján közhírré.

10. Bemutattatik f. é. szept. 18-án Temesvárt tartandó gazd., erdészeti, müipar- és iparkiállítás tervrajza. — Tudásul szolgál, s a lapban fog közölni (lásd a Társalgóban.)

11. Titkár jelenti, hogy Stein János könyvkereskedőnek a mult választmányi ülésben bemutatott számlája 67 fr. 75 krról, — mint az átvizsgált számadások mutatják — idáig kifizetve nem volt. — Kifizetni határoztatik, ismételve felhivatván könyvkereskedő ur, hogy a választmánynak gyakran megújított ohajtása szerint, igyekezzék számláját — tévedés elkerülése végett — minden évben pontosan, a rendes időben kiállítani.

12. Elnök ur a választmánynak ajánlva, bemutatja

egyletünk ujonnan választott titkárát, — ki is a megválasztása következtében benne helyezett bizalomért hálás köszönetét fejezvé ki, ünnepélyesen igéri, hogy tevékenységét, munkásságát — tehetsége szerint az egylet, s így gazdaszatunk érdekeinek fogja szentelni. — Tetszéssel fogadtatott.

13. H. titkár a választmánynak idáig iránta nyilvánított bizalmáért, szives pártfogásáért köszönetét nyilvánítván, állomásától visszalép. — Tudásul vétetik.

14. Jegyzőkönyvhitelesítésre — b. Bornemisza János és gr. Bethlen Géza tagok kéretnek fel.

Farkas A.

b. titkár.

Temesvárott 1870. évi szeptember 18-án megnyitandó országos gazdasági congressus alkalmával rendezendő mezei gazdasági kiállítás tervezete.

1. §. Ezen országos mezei gazdasági congressus alkalmával rendezendő kiállításban az egész ország résztvenni ezenel felhivatik.

2. §. A kiállítás tárgya a mezei gazdaság és erdészet részletes ágain kívül mind az, a mit az ipar az anyagi jólét emelésére előállit.

A kiállításra szánt tárgyak a következő osztályokba soroztatnak:

I. osztály. Mezőgazdasági és erdészeti gépek és eszközök.

II. osztály. Gazdasági növények:

- a) kalászos, hüvelyes és takarmánynövények;
- b) gumós és gyökönvények, olaj, rostos és festőnövények, fűszer és gyári növények.

III. osztály. Kerti növények, gyümölcs és magok.

IV. osztály. Szőlőszeti és borászati termények.

V. osztály. Marhatenyésztés és állatországgi termények:

- a) gazdasági tenyész- és haszonállatok:
 - 1) lovak; 2) szarvasmarha; 3) juhok és kecskék;
 - 4) sertések; 5) tollasjószág.

b) állatországgi termények:

sajt, vaj, tej, faggyu, szalonna, gyapju, serte, szőr és tollu sat.

VI. osztály. Selyemtermelés

VII. osztály. Méhészet

VIII. osztály. Haltenyésztés.

IX. osztály. Erdészet

X. osztály. Gazdasági taneszközök, gyűjtemények, irodalom, tervek, minták és állatgyógyászati műszerek és eszközök.

XI. osztály. Iparcikkek gabonákból: liszt, keményítő sat.

XII. osztály. Iparcikkek kereskedelmi növényekből olaj, szövő- és festőanyagok, cukor, papir sat.

XIII. osztály. Sör- és szeszgyári termények: sör, szesz, likör, élesztő és ecet, sat.

XIV. osztály. Iparcikkek állati anyagokból: bőr, enyv, spodium, gyertya, szappan, és trágyaneműk.

XV. osztály. Ásványipartermékek:

- a) bányászati;
- b) érczettek;
- c) vegytani termékek.

XVI. osztály. Ipar- és gazdasági segédanyagok:

- a) építészeti anyagok;
- b) tüzelő és világító anyagok.

XVII. osztály. A gazdaságra vonatkozó kézműipar-cikkei:

- a) kádár, bognár, szijgyártó, kefekötő sat. munkák;
- a) rézműves, kovács, lakatos, bádogos, szitakötő sat. munkák.

XVIII. osztály. Háztartási és butorcikkek.

XIX. osztály. Házi ipar, kézimunka és öltözék tárgyai.

XX. osztály. Művészeti és fényüzési iparcikkek.

3. §. A kiállítás megnyitása folyó évi szeptember hó 18-án veszi kezdetét és tart f. évi október hó 2-dik napjáig, esetleges 14 napi meghosszabbítással.

Az állatkiállítás ezen idő folyama alatt minden egyes osztályra nézve később meghatározandó és közhírré teendő három egymásután következő napon tartatik meg.

4. §. Bejelentések a kiállításra folyó évi július hó 15-ik napjáig a „kiállítási választmányhoz“ Temesvárra intézendők; később beérkezendők bejelentések csak a helyi és kiállítási viszonyokhoz képest vétethetnek figyelembe.

A bejelentéseknek tartalmazniok kell: a kiállító nevét, annak lakhelyét, a kiállítandó tárgyak megnevezését és körülményes leírását, azok értékét és egyáltalában mindazon ismerető jeleket, melyek azoknak megbirálására és termelésére vonatkoznak, továbbá a kiállítandó tárgyak elhelyezésére szükségelt fal, padolat, vagy asztaltérséget, a fedett vagy fedetlen helyiség □ láb területét, ép úgy a kiállítandó gépekhez szükségelt esetleges gabona- és tüzelőanyag-szükségletet; végül a lovak és marhák ellátására szükségelt takarmány mennyiséget. A szükségelt anyagok a rendező bizottmány által szereztetnek be és a kiállítóknak vételi áron engedtetnek át. Ezen tárgyak árjegyzéke a kiállítás helyiségében ki fog függesztetni.

5. §. Minden kiállítási tárgyra nézve az illető vasuti és hajózási társulatoktól a vitelbér szokásos leszállítása fog kiszéközöltetni. A kiállítóknak igazolványul szolgáland a választmány által kiadandó igazolvány.

A bejelentett állatokra nézve a kiállítók a bizottmánytól ideje korán, kiállítói igazolványokat nyernek, melyeken az illető községi előjáróság által feljegyzendő, hogy a helységben semmiféle marharagály nem uralkodik; oly állatok, melyek iránt egészségügyi tekintetben a szükséges feltételek meg nem tartattak, a kiállításra nem bocsáttatnak.

6. §. A kiállítási tárgyak folyó 1870-dik évi augusztus 31-dik napjáig Temesvárra beküldendők.

Elkészett küldemények csak a helyi és kiállítási viszonyokhoz képest vétethetnek tekintbe.

A kiállítandó tárgyak idehozatalát, kicsomagolását, felállítását és visszavételét a kiállítók saját költségük és felelősségük alatt maguk vagy megbízottjaik által eszközöndik; csak

különös kívánatra fogja a választmány ezen munkálatokat saját megbízott emberei által a költségek megtérítése mellett véghezvitetni.

A helyek kijelölésénél, valamint a tárgyak felállításánál a főterv és a sorrend fentartása mellett a kiállítók kívánsága lehetőleg figyelembe fog vétetni.

A kiállítási bizottmány gondoskodni fog biztos felügyelő egyénekről.

A tárgyak biztosítását a kiállító kívánságára és költségére a bizottmány fogja eszközöndi.

A kiállítandó tárgyak a kiállítási idő tartama alatt el nem távolíthatók, még az esetben sem, ha esetleg eladatnának.

7. §. A felállítási, felügyelési és egyéb költségek fedezésére a kiállítandó tárgyak után — következő helyárak állapittatnak meg:

Az I-ső osztályba, ugyszintén a XI-dik osztálytól XX-dik osztályokba sorozott tárgyakért.

Egy □ lábnyi fedetlen tér után a kiállítási térségen 3 kr.

Egy □ lábnyi fedett tér után a kiállítási térségen 7 „

Egy □ lábnyi fal vagy padolat térért a kiállítási

épületben 10 „

Egy □ lábnyi asztal térért a kiállítási épületben 20 „

A II.—X. osztályban foglalt tárgyakért — az állatokat kivéve — helyár nem fizetendő.

Állatok kiállításánál a helyár következő:

Bikák és esődörökért darabonként . . . 1 ft. 50 kr.

Minden más szarvas-marháért vagy loért darabonként 1 „ — „

Két éven aluli csikókért és fiatal szarvas-marháért darabonként — „ 50 „

Sertésért darabonként . . . — „ 30 „

Juhokért darabonként . . . — „ 20 „

Aprójószágért darabonként . . . — „ 5 „

A kiállítandó tárgyak utáni helyárak, a tárgyak felállításakor vagy a kiállítás első napján fizetendők.

8. §. A rend fentartására a választmánynak veres szalag jelvényvel ellátott tagjai fognak felügyelni.

9. §. A kiállítás bezárása utáni 8 nap alatt minden tárgy eltávolítandó; ezen idő lefolyása után a bizottmány felügyeleti felelősséget nem vállal.

10. §. A kiállítandó tárgyak leírása az illető kiállító által közölt részletes leírás nyomán lesz felveendő a kiállítási jegyzékbe, mely hirdetések is felveend. A hirdetési árakról a választmány bővebb felvilágosítást ad.

11. §. Az illető kiállító vagy megbízottja a kiállítás tartamára szabadjegyet nyer.

12. §. Az egyes osztályok kiválóbb tárgyai, az ezen alkalomra választandó bíráló bizottság által kitüntetésben részesíttetnek.

13. §. A kiállítás tartama alatt a meghatározott gépekkel kísérletek fognak tétetni és egy eke-verseny fog tartatni.

14. §. A kiállítás befejezése alkalmával a sorsjegyek eladásából begyűlt összegért beszerzett tárgyak ki fognak soroltatni.

Végre ugyanakkor a kiállítóktól felajánlott tárgyak el is fognak árvereztetni.

Temesvárott, 1870-dik évi május havában.

A kiállítási választmány Temesvárott.

Levelezés.

Karatna, 1870 május 21.

Roszul esik, hogy az aratási kilátásokat innen sem festhetem rózsaszínben, F.-Fejérmegyének ezen kis részecskéjéből s a szomszéd székely helységekből. Az egerek igen sok kárt okoztak az őszi vetésekben, mely veszteségünket a márcz.—áprilisi esős, sáros, havas időjárás azzal tetőzte, hogy éjszakánként a nedves föld keményen átfagyván, a hideg keleti szél hozzájárultával: buzavetéseinket a sikon csaknem merőben semmivé tette, elannyira, hogy sokat ki kellett szántani. Így bánt az időjárás az ősztetésekkel a szomszéd Moldva-Oláhországban is, miként szemtanuk, falusfeleim, kik oda kereskedés végett bejárnak, bizonyosra beszélnek. Ezért a buza köble most nálunk 8 új frt; rozs köble 4 frt 60—70 kr; zab köble 3 frt s 40 kr. is.

Ébner Sándor urnak a repcze pusztító bolhák hengerezés általi letipratásáról tett értesítése, tapasztalatom szerint is egyedüli, csalhatatlan óvszer; ugyanazt ajánlom gazdáinknak, midőn májusban árpa és zabvetéseiket a csigabiga megtámadja. Május eddig nagyon szépen folyt, sok eső és jó meleggel; a füvek jól indultak, úgy a tavaszvetések is. Gyümölcsfáink minden neme gazdagon virágozott; nálunk van oly gazda, ki 40 fajta almával, a körtve csaknem minden fajával és sok cseresznyével rendelkezik; bármennyi legyen is, nagy kelendőségök van, mert háztól hordják el a szomszéd Kászón- és Csikszékekbe.

U. i. Oláhországban a nagy szárazság miatt el vannak csüggedve.

Egy karatnai földbirtokos.

Egerpatak, 1870, máj. 25.

Mult hó 24-ről kelt levelemben tett ígéretem beváltandó, a termények állásáról szóló tudósításomat a következőkben foglalom össze:

Sepsi-Alszékben, s a mint értesültem, Háromszék többi alszékeiben is az őszi vetésekben, eltekintve az egerek őszi pusztításaitól, a februáriusi fagy sok kárt tett, jelesen a magasabb fekvésű szélmentében eső tájakon, hol buzát, rozst sokat ki kellett szántani; az alattabb eső, szélvédett helyeken szépen diszlenek, sőt nagyon is kövérek; általán a mit a vetésekből a fagy megkímélt, buza, rozs buján tenyész.

Általánosságban véve: egész Háromszék területén az ősztterményekben középszerű termést lehet reményleni; vannak községek, melyek jó termésre számíthatnak, vannak megint olyanok is, melyekben középszerű termés sem remélhető.

A tavaszvetések is szépen kikelték, nagyon kövérek; rendes időjárás mellett gazdag termést várhatunk.

Gyümölcsfáink gazdagon virágoztak, lombzatuk nagyon dús, mint ritkán egy-egy évben, a hernyók eddigelő kevés kárt tettek bennök; a szilva csemeték hajtásait nagyon ellepte a levelész, a hangya is erősen járja.

Májusnak eddigelő minden napja gyönyörű szép volt, ritka termékeny az időjárás, s a legbujább a tenyész; csodát is mivelt május, mivel Szt.-György napján a természet még alig volt ébredő félben, s már a növény életben mindent oda fejlesztett, hová rendes viszonyok között fejlődni kellett. Méhcink is arról tanuskodnak, hogy május felségesen viselte magát; a leggyengébb is, mihez kevés reménnyel voltunk, újtani kezdett; azok pedig, melyek bővebb mézzel teleltek, már a rajzáshoz közel állanak.

M á r k I s t v á n.

O.-Szilvás, június 6. 1870.

Őszvetéseink a márcziusi havat és az azután bekövetkezett hosszas esőzést a csak most elmúlt, s egymás után tartó jó idő alatt valamennyire kiépülték.

Tavaszi vetéseink — ha bár későn vetettünk is — szépen kelték, de a folytonos nagy meleg idők helyt tartják, úgy annyira, hogy hacsak 4—5 nap alatt esőt, kielégítőt nem kapunk, gyengék lesznek.

Szőlőink, a tavasz nyíltával, s miután a tavasz már télből vizes volt, ennek következtében, mind megindultak, el annyira, hogy csaknem azt gondoltam: a nagy hideg miatti kárfejtégetésem nem igaz; de fájdalommal tapasztalom naponta, hogy a szépen kihajtott szőlőtők közül sok, de sok! a beállott meleg napokkal fonnyadni, s tökéletesen száradni indult; ennek természetes oka meg van; csak az emberi örökös remény, s talán, s talán gondolat biztatott; igen! természetes következménye meg van, mert jó eleve lehetett látni a vén szőlőtők meghajtási nyakán — megvágás után — némi barnás és nem egészséges zöldséget; többen tanakodtunk e felett, s viszont többen ráztuk fejünket tagadólag arra, hogy az ily tö termést hozhasson; s imé kételkedésünket a beállott meleg idő igazolta. Ebből önként következik, hogy a kánikulai meleg még több beteg szőlőtőt fog az élők sorából kitörölni.

Az ifjú szőlőkön termés csak meglehetősen van; hogy a hidegvíz — az az árvíz — borjavító kura, a mit egy fogadóm-ban tapasztaltam, miután bérczes hazánknak borászati lapja nincsen, a borászati füzetek szerkesztőségének küldöm. *) Adja az ég, hogy ne kelljen oly messze keresni az ily füzeteket.

Albert Lajos, gazdatiszt.

M. N. Csán. Június 10. 1870.

Meddő vitákba és bizonyítgatásokba nem szándokom elegetni, mert arra sem kedvem, sem időm, de mindamellett nem hagyhatom Tolvaly Ferencz urnak az „Erdélyi Gazda“ 10-ik számában a gazdasági gépek használata és czélszerűsége ellen használt érveit helyben; mert azon kecsesgató reményben élek, hogy sokan lesznek, kik sem gépmániában nem szenvednek és gazdasági teendőikben pegasuson nem ülnek s mégis szeretik a gépet, minthogy tapasztalatból tudják, látták és hallották, hogy a jó gép, ügyes munkások által vezetve, oly gyors és jó munkát tesz, mely a kézi dolgoztatásnál olcsóbb. Ha T. ur nem látott jó gépet alkalmas munkás kezében: arról nem tehet senki; ha pedig a gép jó volt és vezetése rosz, akkor alapos kipróbálás hiánya okozá nem kielégítő munkáját; a munkások ha valami gépfélt látnak, bámulnak, szidják rendszeren még azt is, a ki feltalálta, csinálta, és munkaközben oly ügyetlenül viselik magukat, hogy a legjobb szerkezetű gép is vagy összetörik, vagy oly munkát végez, mely a semminél kevesebbet ér; a gépek iránti ellenszenv, melyet csak a felügyelő vagy birtokos kitaró vasakarata törhet meg.

Merész állításnak tekintem, hogy azért vesznek némely birtokon gabonát és takarmányt, mert géppel dolgoznak. Más a baj ott, nem a gépek használata, — sziveskedjék T. ur oly birtokot megtekinteni, annak belsejét és szerkezetét más hasonmagyságu birtokokkal elfogulatlanul összehasonlítani, és az évi számadás- a kiadásokat és bevételeket ágazatonként figyelembe venni: önkényt el fog állani azon nézetétől, mintha a gép okozná a netáni vételek szükségességét.

*) Mi is szivesen közöljük.

Szerk.

Melléklet az „Erdélyi Gazda“ 11-dik számához.

Körülbelül egy évtized előtt azon helyzetben valék, sok jó, de sok rossz gépet is látni. Láttam Magyarország Dunántúli megyéiben és Ausztriában rendezett nagy gazdaságokat, hol rető-, arató- és kaszáló-gép szünet nélkül dolgozott, figyelemmel kísértem, mint mivelletnek száz és száz holdanként minden kézi munka nélkül a kapás növények; láttam gazdasági gépkiállításokat, cséplő-, kaszáló-, ekeversenyeket, magánosok és kormányok részéről áldozatteljes buzditásokat, de azt nem hallottam, sem nem láttam, hogy valaki T. ur által magasztalt fekével jött volna pályázni, vagy csak említésre is méltatták volna; nem hallottam, hogy T. ur által jónak talált és felmagasztalt gazdasági rendszer ugyan annak találtatott volna; nem láttam s nem olvastam (a gözeke munkáját kivéve), hogy jól konstruált és jól vezetett gazdasági gépek munkája oly célszerűtlenek volnának, pedig a birtokosok, gazdák és kiállítást kezdeményezők — talán csak meg fogja engedni T. ur, ha azt állítom, hogy nem szenvednek gépmániában, sem jambus verselésekkel nem csépelnek. Magyarországon alig létezik nagy birtokos, kinek gözcséplőgépe ne volna, pedig 20 év előtt a cséplőgép felett nevettek és talán kiverték volna azt gépevel együtt, ki bátorzkodott volna tüzzel a szérus kertbe lépni.

Szíveskedjék T. ur a rég létezett és újabb időben óriási mérvben haladó gépgyárak kimutatásaiba pillantani: hány kisebb szerű gazdasági gép forog és pótolja a kézi erőt a kisebb birtokosoknál! azok mibe szenvednek?

T. ur által ígért, a gépekkel látott kísérletekről tapasztalatból meritett észrevételeire kíváncsi vagyok, mert mint említém, van sok jó, de talán még több rossz gép, mely utóbbiak is drága pénzbe kerültek, de örökös pihenésre kárthatnak; — a jó géppel sikeresen lehet dolgozni: csak akarni kell.

Kezelésem alatti gazdaságban tavasz óta két kaszálógép működik, egy régibb szerkezetű és egy új Kachelmann selmeci gyárából, s naponta — közép számítással — 14 hold luczernát levágnak, és ugyan e luczerna egy nap hat emberrel egy lóval petrenczébe rakatik, továbbá 40 hold tengeri kapáló és töltőgetővel munkáltatik, a ritkítást kivéve, minden kézi napmunka nélkül.

Befejezem rövid észrevételeimet, mert feleslegesnek tartok olyasmit hosszasan bizonyítani, mit annyira jeles gyakorlati gazda rég elismert, jónak és célszerűnek találta, s nagy eredménnyel használ főképp ott, hol munkást alig lehet kapni, s ha kapható is, csigázott árakon és nem idején.

Itt egy hold luczerna lekaszálása, felgyűjtése és gerebnyezése 5—6 frtba jó ha napszámossal végeztetem, géppeli kaszálás és gyűjtése pedig a gép 20% kopás és javításával alig 3 frt. 50 krba. Több példával is szolgálhatnék, de elég ebből lenni, mert már is többet találtam mondani, mint a mennyi sorok elején szándokom volt, és ha csak különös okból nem nyilatkoztam: részemről befejeztem tekintem a gépekre vonatkozó észrevételeimet.

E b n e r S á n d o r, gazdatiszt.

Kolozsvár, 1870, jun. 11.

Azon közérdekeltség, melylyel gazdaközönségünk a kolozsvári tanintézet iránt viseltetik, kötelességünké teszi, hogy fejlődését, haladását folytonos figyelemmel kísérjük.

Egy rövid értesítés volt már e lapokban arról: mily kellemetlen akadály gördült a tulajdonképi tanintézet falai építé-

se elébe. Az új felmérés, költségszámítás megtörtént s legközelebről az illető minisztériumhoz küldetett fel, de arról már szó sem lehet, hogy az idén az épület tantermeivel, lakszobáival sat. elkészülhessen; a második éves növendékeket alkalmasint öszre kelve ki kell költöztetni jelenlegi lakhelyökről, hogy a gyakorlati évet kezdő 1-ső évesek helyökbé költözhessenek.

A hegyaljabban néhány nappal ezelőtt egy új köistálló építéséhez kezdettek marhák számára. Ugy hallottuk: 3000 ft. van utalványozva 24 tehén s 1—2 bika vásárlására; csak helyeselni tudjuk azon elhatározást, melynél fogva idevaló erdélyi faj beállítása szándékoltatik. Csak a Kolozsvár-külvárosi szép s bőven tejelő tehének is bizonyítják, hogy válogatva s a kitünő bőtejük szakértő nemesítését folytatva, hazai faj marhánk a mily páratlan járomba, oly jeles lehet tejelés tekintetében is. Pedig marhatenyésztésünk, melyre Erdély oly kiválólag hívatott, a forradalom óta érzékenyen csökkent; a sármási híres gulyának csak romjai vannak; a b. szentmiklósi bikaneevelés, honnan meszsze földre vitték a magmarhákat megszünt; ezen a téren sok és sürgető teendő várakozik Erdély gazdáira.

Nem hallgathatjuk el azon véleményünket, hogy az a 3000 frt. a célzott számú tehének bevásárlására nem elég. Fiatal, kitünő tehenet, milyenre a tanintézetnek szüksége van piacra senki sem viszen, a nagyon jótól pedig mindenki csak magas áron válik meg; 150—170 frtnál olcsóbban darabja beszerezhető nem lesz. Vásároljanak hát annyit, mennyire költség jut, csak hogy mindenképp felett kitünő; ezt marhatenyésztésünk jövője érdekében kívánunk kell. Hallottuk azon nyilatkozatot is, hogy 2 bikát akarnak beszerezni a testalkat, czélszerűbb arányosíthatásáért; eltekintve a két egyhelyt tartott tenyészállat felügyeletének nehézségeitől: mi egyelőre 1 darabot, melynek ára 300 frtnál kevesebb aligha lesz, már csak a rendelkezésre álló pénzüszveg korlátoltsága miatt is elégnék tartunk.

— ó.

Egyveleg.

* Kodolányi Antal a k. monost. gazd. tanintézet igazgatójának egyik német lapban a kender művelés és kikészítéséről irt ismertetése, külön levonatban, egy 31, kis nyolczadrét lapra terjedő füzetben, a szerzőnél néhány példányban megszerezhető. Ára 40 kr. o. é. Ajánljuk azok figyelmébe, kik e gazdasági iparággal közelebről és részletesen kívánnak megismerkedni. A füzet tartalmát és főrovait közelebbi számunkban fogjuk ismertetni.

* Gallini Ferencz, az ujjbkkori magyar borászat egyik legbuzgóbb s fáradhatlanabb uttörője! — meghalt Lugoson, ápril 19-én, életének 78-ik évében. Mint ügyes szőlész és borászszal, kevesen mérközhettek meg hazánkban az elhunytal. Nálánál senki sem ismerte fel jobban a nemesebb szőlőfajok terjesztésének szükségét, — és senki sem terjesztette azokat el lelkiismeretesebben mint ő. Szelleme maradjon köztünk ifju borász-nemzedékünk örökségül! (B. F.)

* F. hó elején Kászon-Ujjfaluban kiütött tűz alkalmával 86 gazda égett mindenével porrá, sőt mondják, hogy 4 emberélet is esett volna áldozatul. Ez az idén már a 11-ik nagyobb szerű helységégés. Egyes tüzesetek voltak utóbb Berekszóban, Déván, P.-Csehen, Véczkén, Várdosfalván.

* 32 ház égett le minden gazdasági épületeivel együtt

mult hó 24-én Vásártelke községben (Kölozsmegyében). Összes kár 21,678 frt, melyből biztosítva semmi sem volt. A tüzet gyufával játszó gyermekek okozták.

* Cserebogár fogó ágyak. Tudjuk, hogy a cserebuly puha földbe szokta lerakni tojásait, e tulajdonságánál fogva ő maga szolgáltatja az eszközt elpusztításukra; ha friss tehén-ganyéval telt ládácskákat több helyen a földbe ásnak, azokat a földszinnel egyenlően puha földdel vékonyan betakarjuk, a cserebulyók bele tojnak, s így tojásaikat elpusztíthatjuk.

== Földi bolhák ellen. Egyik jó barátjától hallotta közelebről e sorok írója, hogy nálok csigolya-fűz veszők kifőzött levével öntözik meg a melegágyat vagy bolhájárt ágyásokat kitűnő sikerrel; úgy hisszük másféle fűz zöldhaja is hasonló eredményre vezet.

* Poloskák és más férgek ellen. Ha az ágyaljedezzkákat és egyéb hasadék- és nyílásokat, melyek közt ezen férgek tanyáznak, zöld ugorka kifacsart levével bekenjük, azoktól leggyorsabban megszabadulunk. Az ugorka kifacsart leve, a barmainkon élő férgeknek is leghathatóbb ellenszere.

* A patkányok és egerek ellen csürökben és magtárakban nagyon foganatosnak mondja egy régi practicus gazda a közönséges fekete bodzát (sambucus nigra L.). Ennek galyait ugyanis minél sűrűbben el kell rakni a csürben vagy magtárban, s átható szagától minden egyéb fáradság nélkül elköltöznek az egerek és patkányok. Ezen egyszerű szert használva a fent említett gazda, már évek óta tökéletesen megmenekült a kellemetlen vendégektől.

* Mesterséges gipsz-trágya. Minthogy a mezőgazdaságban oly hasznos trágyagipsz sok helyt igen drága, Lebrün belga vegyész szerint a természeteshez hasonló jóságú gipszet lehet egyszerű módon készíteni úgy, ha 10 font tört nyers kénkövet 100 font oltott mézporral keverünk össze. Nehány nap múlva e tömeg sárga színe tiszta fehérre változik. Egy kevés vízzel elegyítve, a szabad ég alatt, a levegőből élelyt és nedvességet vesz fel, s a vegykeisérletek szerint 133 fontnyi gipszet ad.

Időjárás.

Junius hó változó, esős idővel, a légsulymérő majdnem rendes állásával kezdődött. 1-én reggel derült, szép idő, déltájt a hőmérő 21 és fél R. fokot jelzett, délután a szél erős délire változván, beborult és fél 6 órakor délnyugatról néhány perczig tartó sűrű záporosó érkezett, estve borult, 15 foknyi meleg. 2-án borult, délnyugoti széllel többször eső esett, mely a légmérsékletet 13 R. foknyira leszállította. 3-án reggel borongó, délután $\frac{3}{4}$ 2 órakor délnyugotról zivatar, égdörgéssel s rövid ideig tartó sűrű esővel jött, estve borult, éjfélkor újra eső esett, 4-én borongó, hűvös éjszaknyugoti szél lengése mellett, a hőmérő csak 13 R. fokot mutatott, délelőtt $\frac{3}{4}$ 12 órakor kevés eső permetezett. 5-én reggel borongó, délelőtt 11 órakor, valamint estvére kelve kevés eső permetezett. 6-kán borult délnyugoti széllel esős idő. 7-én borongó, éjszaki szél lengése mellett a lég mégis 19 R. foknyira átmelegedett. 8-án mint Medard napján, reggel borongó, délben a szél erős délnyugotira változván, $\frac{3}{4}$ 4 órakor kevés eső permetezett. 9-én reggel borongó, délben, valamint délután 5 órakor kevés eső esett. 10-én reggel borongó, délután 2 órakor délnyugotról negyedórásig tartó égháboru, sűrű záporosóval vegyítve, kevés jéggel s nagy mennydörgéssel érkezett. A lég középmeárséklete 13 és $\frac{2}{10}$ R. fokot tett. 11-én reggel és estve borongó, délben borult esős idő, a délnyugoti szél éjszaknyugotira fordul-

ván. 12-én reggel a láthatár rövid időre tisztán kiderült, délfel erős éjszaknyugoti szél támadt s újra borulni kezdett, estve kevés eső permetezett. 13-kán borongó, erős hűvös éjszaki széllel, a hőmérő délben 13; estve csak 8 R. fokot jelzett. 14-én borult délnyugoti széllel, csak reggel kevés eső permetezett. 15-én derült szép idő, a hőmérő reggel 12 R. fokot mutatott.

A légsulymérő 0 fok hőmérsékletre szállítva, 1—7-ig emelkedett: 323.14—326.28 par. von. 7—10-ig csökkent: 321.03 par. von. 10—12-ig három vonallal emelkedett, 12-től 15-ig emelkedett: 326.28 p. von.

A túralgó szélirány a délnyugoti és éjszaknyugoti volt.

— Borzasztó jégverést jelentenek Tar községéből. 35 perczig folyton esett a dió-nagyságu jég, összezúzva a szoros értelmében minden termést, a szőlőknél a fákat is letörve. — Pásztón hasonló pusztítást vitt végbe a jég, a mezőn levő juhokat agyonverte, a szőlőterméseket évekre hihetőleg megsemmisítette. Salgó-Tarján s több közelben eső község határa szintén áldozatul esett. Medgyes vidéke dús termése is semmivé lett.

— Zetelakáról írják (jun. 9), hogy ott már 20—22 nap óta nem volt eső; a növényélet egészen pang. Az őszevés nagyon gyér, a tavaszi éppen gyenge lábón áll, a kukorica elsárgult a roppant szárazság miatt. (K. K.)

— A villám május hó elején Sarkadon egy embert derült napfényes időben sujtott agyon, mi hazánkban emberemlékezet óta nem fordult elő.

Piaczi árak.

Országos vásár Kölozsvárt, jun. 13. 1870. A vásár mind a marha, mind más czikkeket illetőleg, nagyon gyenge volt. A marhának különösen nem volt kelete. Szép igás ökör párja 280—350 frt, közepes 200—250 frt. Jó fejős tehén kis borjuval 90—110 frt, közepes 75—90 frt; 1 éves ökorborju párja 60—75 frt; meddő tehén 50—65 frt. Jó igás ló nem volt, közepesnek párja 260—360 frt.; szép hátság ló 200—250 frt. Gabona is nagyon kevés volt; tisztabuza (nagy vékával) 2 frt. 40 kr, kétszeres 1 frt. 40 kr., rozs 1 frt. 10—20 kr., árpa 95 kr., törökbuza 1 frt. — 1 frt. 15 kr., zab 1 frt., egy csomó retek 3 kr., hagymából 6—8 kr., 1 pár csürke 40—50 kr., egy hizott lúd 1 frt. 10 kr., récze 80 kr, pújka 2 frt., egy pár pipe 1 frt. 40—80 kr. Szalonna igen sok és szép, mázsája 28—30 frt, fontja 32 kr.; sajtnak mázsája 15—16 frt, fontja 20—24 kr, túró 24—30 kr.; 1 drb. 6° szarufa 3—4 frt, egy szál deszka 60 kr, ezer zszindely 4 frt, tűzifa 1 öl 18—22 frt, kis szekérral 3—5 frt.

A sepsi-szt.-györgyi hetivásáron május 23-án elkelt a rozsnak köble (4 erd. véka) 4 frt 40 kron; buza 7 frt 50 kr; törökbuza 3 frt 80 kr; zab nagyon kerestetett, de kevés volt, túró vedre 2 frt; szalonna fontja 40 kr; marhahús fontja 16 kr. M. I.

Nyílt posta.

39.) A. I. urnak. A levél első részét közölni fogjuk az illetőkkel, s aztán az eredmény jövő számunkban benne lesz.

TARTALOM: A komlótermesztés. — Az erdélyi bortermő terület égalja. — Társalgó: Választmányi ülés jun. 7. — Temesvári kiállítás szept. 18. — Levelezés. — Egyveleg. — Időjárás. — Nyíltposta.

Felelős szerkesztő: SZABÓ SÁMUEL.